

resultaat door debat

HET PORTAAL

Verslag

De boom in!

Gemeente Rotterdam

Klimbomen in de stad

Vrijdag 6 juni 2008, 9.00-12.30

Natuurhistorisch Museum, Westzeedijk 345, Rotterdam

Gezien de overweldigende opkomst kan gezegd worden dat het onderwerp boomklimmen veel mensen raakt. Dat is niet zo gek, gezien de achtergrond:

- ten eerste is het begonnen met de vraag om een klimboom komende van een kind zelf;
- ten tweede is het actueel. 2008 is Groenjaar in Rotterdam. Er vinden het weekend van het symposium boomklimkampioenschappen plaats. En Rotterdam is bezig met de vraag hoe meer speelgroen vorm moet krijgen;
- ten derde is er een groot programma van de GGD, Gezond in de stad, wat onder meer ook met speelgroen te maken heeft

Het probleem is dat er in de stad te weinig klimbomen zijn. Dus kinderen gaan op zoek naar surrogaten; dat kan een kunstboom zijn, een paal, of een boom waar je wel in kan klimmen, maar dan alleen met behulp van een touw.

Wethouder Bolsius geeft in zijn radiocolumn aan dat klimbomen een symbool kunnen zijn voor een nieuwe kijk op attractief speelgroen in Rotterdam.

Pedagogische waarde van klimbomen

De eerste spreker is Gerrit Jan de Bruyn, luchtwachter bij Het Bewaarde Land. In die hoedanigheid neemt hij kinderen mee in de natuur, en laat ze ondermeer in bomen klimmen. Hij gaat in op de didactische waarde van het klimmen in bomen voor kinderen: bomen doen veel met kinderen. Het klimmen in bomen brengt echter wel risico's met zich meebrengen.

Voor het klimmen in bomen krijgen kinderen drie hoofdregels mee:

1. de boom moet heel blijven;
2. andere kinderen moeten zich niet verwonden;
3. men moet zichzelf niet verwonden.

Dit betekent dat er gelet moet worden op dode takken in de boom. Dat lijkt erg voor de hand te liggen maar sommige kinderen hebben nog nooit een boom op die manier bekeken. Om die reden moet men dan ook heel basaal beginnen. In Het Bewaarde Land worden kinderen gestimuleerd een boom uit te zoeken als vriend. Kinderen voelen zich namelijk veilig als ze in hun grote vriend zitten. Om bomen als vrienden te zien is niet zo raar. Volgens Gerrit Jan zijn bomen belangrijk voor de mensen omdat ze onze roots vormen: bomen brengen kinderen naar hun wortels.

Een ander uitgangspunt is dat kinderen moeten leren hoe zij in de boom moeten klimmen. Dat betekent voorzichtig zijn, niet meer doen dan waar jij je goed bij voelt, en vooral vooruitzien. H el ene van der Poel van de Bomenstichting vraagt zich af waarom kliminstructies nodig zijn. Zij heeft zelf vroeger nooit 'les' gehad in het klimmen in bomen, maar zat wel altijd in de boom. Gerrit Jan antwoordt dat kinderen in de stad geen mogelijkheid hebben om het klimmen te leren, omdat die er niet zijn. Boomklimmen moet dus wel begeleid worden.

Vanuit de zaal komt de vraag: Hoe moet je een boom selecteren? Gerrit Jan antwoordt dat het selecteren van de boom door de kinderen zelf gedaan wordt, maar dat de begeleiders een voorselectie uitvoeren om te zorgen dat er niet in ongeschikte bomen wordt geklommen. Bij regen kan men bijvoorbeeld alleen in dennen klimmen, die worden stroef terwijl anders bomen spekglad worden. Gerrit Jan geeft de kinderen mee: Ga nooit verder dan je durft! Niet uit de boom durven te komen wordt gezien als een afgang, maar kinderen moeten soms wel geholpen worden. Uit de boom vallen is ook prima, mits het niet te hoog is.

Juridische aspecten van klimbomen in de stad

Ronald van der Zon vraagt zich af hoe het met de aansprakelijkheid zit. Men is natuurlijk WA verzekerd, maar helpt de uitvoerige kliminstructie bij het nemen van de juiste verantwoordelijkheid, ook juridisch gezien? Deze vraag sluit aan bij de volgende spreker, Bas Visser, juridisch raadgever natuur, bos en landschap. Hij beantwoordt een aantal vragen van Josine. Dit interview is op beeld vastgelegd.

Na de film wordt er gediscussieerd over het juridische aspect van boomklimmen. Sigrun Lobst van Natuurspeeltuin De Speeldernis is voor gecontroleerd klimmen. Gecontroleerd klimmen betekent kunnen ingrijpen wanneer dat nodig is, maar niet te snel.

Een deelnemer stelt de vraag of er snel een certificaat wordt geëist voor bomen? Dit is met name van belang voor de natuurspeeltuin en voor klimbomen op het schoolplein. Moet er een certificaat zijn of is het voldoende een instructie goed te communiceren naar de kinderen? Het antwoord is eigenlijk beiden. Iemand is van mening dat het moeilijk is om een boom als een toestel te benoemen, een boom heeft beperkingen die niet zomaar opgeheven of aangepast kunnen worden. Paul Janssen van CNME Maastricht beaamt dat certificering lastig is.

Lucia Jonkhoff van Consument en Veiligheid meldt er op dit moment een discussie over certificering is met de Voedsel en Warenautoriteit (VWA). Er wordt uitgezocht wanneer een klimboom binnen het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen (WAS) valt en wanneer het gezien wordt als natuur. Een deelnemer pleit ervoor dat de natuur niet moet worden aangepast aan de regels, maar dat er mogelijkheden geboden moeten worden. Wat mee speelt is of de boom er bewust neergezet is, zeker als het nadrukkelijk benoemd wordt als een speeltoestel. In het aankomende speeloverleg wordt hierover een knoop doorgehakt. In dit technische verhaal moet niet vergeten worden dat kinderen juist ervaring krijgen als ze kunnen gebruik maken van veel klimbomen. Leer daarom kinderen om te gaan met de risico's en zorg dat er altijd volwassenen bij het klimmen zijn, die een oogje in het zeil houden.

Kweken van klimbomen, vraag en aanbod

Maricken Ebben van Ebben Boomkwekers geeft een inzicht in de wereld achter het kweken van geschikte bomen om in te klimmen. Van de 280 tot 300 hectaren bomen in de kwekerij is het merendeel niet geschikt als klimboom. Sterker nog: sommige soorten overleven het niet als ze beklommen worden. Naast een geschikt soort moet een klimboom ook relatief oud zijn en van onderaf vertakt. Deze bomen hebben dus extra ruimte nodig.

Waar stagneert het plaatsen van een klimboom op?

- Aansprakelijkheid;
- groeiplaats in stedelijk gebied;
- geld (een grote boom is duur).

De precieze prijs hangt af van de vraag, de soort, en de voorraad.

Wanneer er gekozen is een klimboom te plaatsen, moet deze ook op de juiste manier beheerd worden. Ook dit is bij klimbomen een grote kostenpost. Omdat bomen pas na een aantal jaar geschikt zijn om in te klimmen duurt het vaak lang voordat een klimboom geleverd kan worden.

Vanuit de Gemeente Rotterdam wordt geopperd dat bestaande bomen aangepast moeten worden om ze geschikt te maken als klimbomen. Daarbij moeten we:

- het gezonde verstand gebruiken;

- meer contact creëren tussen kinderen en de natuur;
- gebruik maken van de groene plekken die er al zijn.

Vanuit Jantje Beton wordt geld als factor genoemd, maar ook vooral prioriteiten en het maken van een goede keuze. Een klimboom met daaronder een wipkip is dus geen goed idee. En creatieve ruimte hoeft niet altijd een Johan Cruyff-veldje te zijn. Collectief gezond verstand kan bovendien leiden tot een lijstje waar je op moet letten bij klimbomen. Dat heeft dan ook waarde bij jurisprudentie. Maricken is het er helemaal mee eens dat participatie van 'ervaringsdeskundigen' erg belangrijk is bij het stellen van de regels.

Beheer van klimbomen

Als ecologisch medewerker van Centrum NME Maastricht e.o. en ontwerper van natuurspeelplaatsen heeft Paul Janssen veel met klimbomen. In zijn ogen staan klimbomen voor een symbiose tussen mens en natuur. Tijdens zijn 'virtuele' excursie laat Paul zien dat medewerkers van de gemeente, die speelruimte in hun portefeuille hebben, weinig met groen te maken hebben. Toch is men in Maastricht inmiddels wel in gesprek met de gemeente groendienst. Dit is nodig omdat klimbomen heel ander beheer nodig hebben, dan 'reguliere' bomen. Paul gebruikt liever de bredere term 'karakterbomen': het gaat voor hem ook niet alleen om het klimmen, maar ook om de natuurlijke schoonheid. Paul pleit er ook voor de veiligheidsdiscussie met goede richtlijnen oplossen. Josine ziet hierin een belangrijke aanbeveling: Kijk goed rond, er zijn al klimbomen. Ga een gesprek aan met de beheerders van het groen om dit te bestendigen.

Een deelnemer stelt de vraag: wat is de link met educatie? Het koppelen van educatie aan beheer is erg belangrijk. Daarom moet er samenwerking ontstaan tussen de gemeenten en NME centra. Maricken benadrukt de informatievoorziening naar de beheerder toe, over het specifieke gebruik van de boom. Geef goed aan wat wel of niet van de boom af gezaagd mag worden. De groei van een klimboom is een lang en dynamisch proces. Goede klimbomen zijn vaker voorbeelden van 'slecht beheer'. In de opleidingen moet aandacht worden geschonken aan dit gebruikspecifieke beheer. In Delft is men ertoe overgegaan om klimbomen net als monumentbomen in het bestemmingsplan zetten. Dan weten de beheerders dat ze speciale aandacht moeten geven aan deze bomen. Klimbomen staan symbool voor avontuurlijk spelen. Ze passen daarom ook in een meer informele groene ruimte.

Spelen in, met, bij, onder bomen

Hélène van der Poel, directeur van de Bomenstichting sluit met haar presentatie aan op de ruimte rondom de boom. De bomen om ons heen zijn hoofdzakelijk kijkgroen. De Boomstichting vindt het belangrijk dat kinderen met bomen opgroeien. Zo gaan ze er meer waarde aan hechten.

Maar dat wordt niet alleen bereikt met klimbomen. Ook omgevallen bomen zijn goed om mee te spelen: laat takken en stammen dus liggen. Bomen hebben een grote aantrekkingskracht op kinderen en dat is goed. Je kan heel veel met bomen doen; veel meer dan er alleen in klimmen. De Bomenstichting heeft op dit moment geen folder over speelbomen, maar is wel altijd bereid advies te geven over dit onderwerp.

Vanuit de zaal komt de vraag waarom er geen appelbomen geplaatst worden? Dit heeft vaak te maken met bezwaren van de bewoners. Het zelfde kan gelden voor klimbomen. Er wordt voor gepleit het neerzetten van een klimboom iets te maken van de kinderen en ouders samen.

Publieksdiscussie en het formuleren van aanbevelingen

Josine vindt een van de belangrijkste aanbevelingen die uit de bijeenkomst gekomen zijn dat het attractiebesluit van toepassing moet worden op klimbomen. Ze stelt voor met deskundigen uit verschillende invalshoeken aan een brief te werken, die naar het ministerie gestuurd kan worden.

Wat is er, samenvattend, écht nodig om meer klimbomen te krijgen?

- 1) Zoek het in de beklimbare bomen, niet aangemerkte of speciaal voor dat doel geplaatste klimbomen.
- 2) Hoewel de wil er meestal wel is, moeten als eerste stap de verschillende betrokken diensten op één lijn gezet worden.
- 3) Passie en een structuur waarin die passie kan dalen en omgezet wordt in resultaat.
- 4) Er moet minder aan een aansprakelijkheidscultuur vastgehouden worden.
- 5) Ben niet angstig om onder het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen te vallen.

In het kader van de laatste aanbeveling is het goed te weten dat de VWA open staat voor vragen en suggesties, en dat ze graag willen dat er oplossingen gevonden worden. In Rotterdam heeft men hier goede ervaringen mee. Is er geen behoefte aan een landelijk platform om informatie te verzamelen? Zeker, binnen "Ruimte voor Jeugd" wordt dit al gedaan en lobbyt met ook in Den Haag.

Sigrun Lobst van De Speeldernis vindt dat het WAS een heel ander uitgangspunt heeft. We moeten niet alleen over veiligheid discussiëren, maar het breder maken en het gezondheidsaspect van boomklimmen in acht nemen. Benoem niet alleen de risico's, maar ook de baten. Boomklimmen geeft kinderen meer vrijheid en verantwoordelijkheid. De regelgeving moet niet doorslaan. Bomen zijn geen speeltoestellen. Er moet niet te veel benoemt worden; het gaat 'gewoon' om een beklimbare boom. De mening van Sigrun wordt niet algemeen gedeeld. Juist het wel benoemen van klimbomen laat zien dat ze belangrijk zijn. Het toevoegen van klimbomen in het beeldbestek van de groenplanning leidt tot meer voorbeeldgebieden.

Fedde Boersma van Scouting Nederland stelt dat het element van educatie ook door NME centra moeten worden opgepakt. Verder kunnen organisaties best zelf normen opstellen aangaande boomklimmen, maar normen zijn geen wetten. De zorgplicht van organisaties als Scouting Nederland verandert als er in bomen geklommen wordt. Er moet goed gekeken naar welke kinderen in de bomen klimmen.

Lucia Jonkhoff van Consument en Veiligheid raadt aan zeker na te denken over wat er gebeurt als een kind uit de boom valt. Wil je niet onder het WAS vallen, denk dan wel na over wat er gebeurt, doe dan wel aan je eigen risicoanalyse. Volgens Joost Vonk van Jantje Beton moet je daarbij uitgaan van de realiteit:

- kijk naar bomen waarin geklommen wordt;
- kijk hoe je dat zo veilig mogelijk kan doen;
- kijk hoe je dat het beste beheert.

Een deelnemer vult aan dat communicatie en opvoeding onbelicht zijn gebleven. De basis voor gezonde omgang met de natuur ligt in de opvoeding. Ouders kunnen een grote rol spelen de natuur belangrijk te maken voor hun kinderen. Om de weerbarstige praktijk een handje te helpen hebben we succesverhalen nodig, aldus Mathieu Gielen, ontwerper van De Wolkenrijders.

Tot slot de vraag wie met Josine wil werken aan een brief aan het rijk. Centraal moeten staan:

- hoe we vinden dat we met klimbomen om moeten gaan;
- hoe we een balans vinden tussen veiligheid en klimbaarheid.

Helène van der Poel, Ronald van der Velden, Rob van Beek, Sigrun Lobst, Mark Janssen, Nick Liemen, Lucia Jonkhoff, Maricken Ebben en Willemijn Dupuis bieden hun medewerking aan.

Het laatste woord is voor luchtwachter Gerrit-Jan. Hij benadrukt nog een keer dat kinderen wel op de boom letten, maar vaak niet op hun eigen veiligheid. Het is onze verantwoordelijkheid daarom goed te kijken naar de ondergrond onder een klimboom.